

Межу, де зупиниться Росія, прокладати нам, або Спиралі історії

Тарас ПОМАНЮК

21 липня цього року минає 240 років, відколи Кючук-Кайнарджийським мирним договором завершилася російсько-турецька війна, розпочата імператрицею Катериною II. За цим документом Кримське ханство і кубанські татари були визнані незалежними, як від Порту, так і від Росії, за умови, що Султан керуватиме релігійними справами на цих землях. Російська імперія отримала міста Керч, Єні-Кале, Азов, Кінбурн, Кабарду на Кавказі, пониззя Дніпра. Цей договір став першою ластівкою встановлення російського панування над Кримом та південною Україною. Проте, аналіз не так самого договору, як подій, які йому передували, та його наслідків відкрив дуже цікаву деталь: тогочасна зовнішня політика Російської імперії, яку провадила Катерина II, фактично нічим не відрізняється від діяльності сучасного «владики» Росії. Ті ж самі імперські амбіції до панування на континенті, а то й у світі, ті самі методи досягнення мети – обман, хитрість, підступність у поєднанні з жорсткою військовою силою.

У статі «Анексовані території: одвічний статус невідзначеності?» (Віче. – 2014. – № 11) детально розглянуто «першу анексію» Криму, споріднену із недавнім приєднанням півострова до РФ. Але не тільки цей факт дає можливість зрозуміти, що російські правителі ніколи не вигадували нічого нового, а діяли за старими, добре перевіреними і відпрацьованими схемами з поправкою на об'єктивні обставини часу.

Почерк Російської імперії: розквіту народної любові до правителя передують завоювання нових земель і перемоги над ворогами, хай і надуманими. А бідність, злидні – то споконвічна жертва в ім'я розбудови царем чи то генсеком величної держави. Магнетизм пропаганди: плебеї ковтають казочки про могутність і велич самодержця, стоячи по коліна в багні. Апробований пропагандистський зомбувальний прийом, приправлений вигаданими жахіттями українських загроз, отруїв нині вже не тільки суто «матушку», а й сусідні області Сходу України, де російський телевізійний сигнал із «зомбо-ящиків» цілодобово свердлить мізки глядачів, охочих споживати локшину Путіна. А її суть полягає в тому, що на олтар віри в себе він має покласти щось реальне. Ось Крим! І рейтинг «збирача» стрімко зріс. Ось... Донбас, ось «миротворча» місія... Ось сила Європи і Штатів. Такою є політика розширення «рускава міра» і розбудови імперії в тому чи іншому вигляді.

Пріоритет – у завоюванні нових та «муруванні» «исконных» територій і сфер впливу Росії для протиставлення її США – як наддержаві. За часів Катерини II була схожа ситуація. Російська імператриця розпочала протиборство із могутньою тоді Османською імперією, яка правила бал у Європі та Середземномор'ї, для встановлення свого одноосібного панування в регіоні. Певні успіхи в цьому напрямі були: вже згаданий Кючук-Кайнарджийський мирний договір став основою для подальшої анексії турецьких територій: Криму, пониззя Дніпра та Дністра, Кубані. Коли повністю здолати Порту, завоювати її землі і проголосити становлення заповідного для усіх російських царів «Третього Риму», неповноцінного без влади в Константинополі, не вдалося, Росія спрямувала погляд у бік Європи. Там доживала свого віку Річ Посполита, в якій саме розпочалися бунти, повстання й невдоволення владою. Цим сповна скористалася Росія. Катерина II доклала чималих зусиль до розвалу ще одного потужного гравця на європейській

Меморіальна дошка в болгарському селі Кайнарджа на місці підписання Кючук-Кайнарджийського мирного договору 1774 року

шахівниці – Польщі. Тоді до Росії були приєднані Прибалтика, Білорусь і майже вся Україна, за винятком Галичини й Закарпаття.

Методи, які використовувала Катерина в оголошених і таємних війнах із Портою, а пізніше і Польщею, дуже нагадують руку сучасного російського володаря в конфлікті на Сході України та й загалом у нашій державі. Так само підбурювали, спонсорували і забезпечували зброєю незадоволених бунтівників, які розхитували ситуацію. Ширма – привід старий, як світ: введення військ чи то для захисту селян від гніту шляхти, чи то православних християн від переслідувань католиків або мусульман, тощо.

Французький історик Жуль Мішле, котрий, до речі, захоплювався нашою країною, її героїчним минулим, висловлював симпатії до «нації козаків», у середині XIX століття сказав з цього приводу, що «Росія, використовуючи європейські ідеї і свободи, поширює замішання в Європі. Вона напала на Польщу, нібито обороняючи селян від гноблення шляхтою. Напала на Туреччину, ніби обороняючи політичну й релігійну свободу слов'ян. Своєю пропагандою Росія руйнує моральні й духовні основи кожного народу, який став її жертвою. Московська пропаганда каже нам сьогодні: «Я справжнє християнство», а

завтра скаже «Я справжній соціалізм». Росіяни збудували свою імперію на сліпій дикій вірі у своє месіанство, не звертаючи жодної уваги на жертви навіть серед своїх людей». Перед очима постають недавньо опубліковані фото рефрижераторів із червоними хрестами на україно-російському кордоні.

Як уже було сказано, нині Росія прямо протиставила себе США, нібито для відновлення світової рівноваги і захисту народів від панування дядечка Сема. Це, без перебільшення, є життєвою метою президента, який, мабуть, сумує за кадебешним минулим, коли брав участь у досить ефективному протистоянні СРСР та «імперіалістів». Звісно ж, виправдовувати дії США під час в'єтнамської війни, бомбардування Косово, Іраку ніхто не збирається. Та все-таки не останню роль у цих конфліктах відіграла і Росія як постачальник зброї і не тільки. Наприклад, Рада безпеки ООН в умовах блокування з боку Росії не могла прийняти жодної резолюції, яка примушувала б центральну владу Югославії припинити етнічні чистки й вивести регулярні військові частини з території Косово, незважаючи на різке зростання кількості албанських біженців у кінці 1998-го – на початку 1999 року, що кваліфікувалося як гуманітарна катастрофа. І знову перед очима образи. Цього разу Віталій Чуркін – постійний представник при ООН, який ветує всі рішення Радбезу щодо України.

Та чому жертвою цього протистояння стала саме Україна?

Західний напрям розбудови Російської імперії завжди був пріоритетним для тамтешніх самодержців, оскільки після завоювання Сибіру й Далекого Сходу нападати просто не було на кого. Усі спроби просунути на південь (Близький Схід) через Кавказ закінчувалися фіаско – Росія витратила купу ресурсів і солдатських життів на війну з народами, яких ніхто й ніколи не завойовував, при тому перспективні матеріальні здобутки та політична вигода в цих протистояннях ніколи не змогли б перекрити військових витрат. У новій історії прикладом може слугувати експансія СРСР в Афганістані, де спочатку також поставили кишеньковий уряд, а потім за запрошенням ввели війська.

Геополітичні інтереси Росії на Близькому Сході в новітній історії здебільшого мотивувалися змаганням з реалізацією інтересів США у цьому регіоні. Та коли видимих дивідендів не одержали, почали реалізацію іншого плану, до якого на території України підготувалися заздалегідь і ретельно. І тому сподівалися на «бліцкриг».

Після Революції гідності, коли зусиллями простих людей вигнали кремлівського ставленика (а його плічники зумисно руйнували вітчизняну державність, економіку та армію) і Україна як держава зійшла з орбіти Москви, російський «збирач» не зміг змиритися з поразкою. Той ставленик, до речі, нагадує одного з численних фаворитів Катерини II, якого вигнали із жалуваних царицею земель. До теми варто згадати ще одного «наказного» президента на Кавказі, який час від часу погрожує знищити Україну і, наче з вогнем, грається зі своїм народом. Все пішло як за відпрацьованим планом. Найперше, Крим – ключ до панування в Чорному морі, перевалочний пункт на шляху до Балкан, де вже є своя невеличка база у Придністров'ї. До речі, в історії створення цієї невизнаної республіки також простежується знайома схема. Окрім того, Крим – база Російського флоту, який після неконтрольованої і непередбачуваної зміни влади могли б попросити переїхати, або, і гірше того, поставити на її місці натівські судна. Відпустити стратегічний півострів у вільне панування з Україною – це вище путінського сприйняття світу, тим паче якщо уявити, що він рівняється на апетити Катерини II, одним з головних досягнень якої було завоювання Криму.

Далі – Схід України. Без нього Крим у нинішньому стані, якщо відкинути політичну складову, не більш ніж

зайве навантаження на бюджет. Проте тут усе виявилось не так просто, українським силовиками вдалося частково локалізувати російських бойовиків та озброєних Росією сепаратистів і не дати їм просунути далі. «Душу й тіло ми положим за нашу свободу» – такі слова гімну – не пустий звук для народу, яким уже й так захоплюється увесь світ. Люди досить швидко зрозуміли, що краще сьогодні підтримати свою армію, хоч би в якому жалюгідному стані вона була, ніж завтра гудувати чужу.

Протистояння триває, ворог не подоланий. Росія продовжує свою підступну гру, в якій має більш як 400-літній досвід, постачає сепаратистам гроші і зброю, придумала міф про фашизм, від якого рветься «захищати» росіян і українців на Донбасі. Та є певні зрушення. День у день дедалі більше мешканців шахтарського краю звільняються від уже згаданої старої фіктивної вірусної ідеї «великава рускава міра» і розуміють, що краще самим бути господарями у власних хатах, ніж запрошувати сусідів з автоматами і жагою криві.

Наш народ кілька тисяч літ живе на благодатній землі, та цю перевагу з лишком компенсують сусіди, котрі споконвіків так і норовлять потоптати її військовими чобітьми. Це треба пам'ятати і закарбувати в генетичному коді для прийдешніх поколінь, які повинні вчитися на помилках своїх предків і не повторювати їх. У нас спочатку віроломно забрали землю, вкрали історію, зазіхали на мову і культуру, тих, хто чинив опір, знищили або вивезли в Сибір, на Далекий Схід, а після цього посміли називати себе старшими братами і спробували змусити все це забути. Та стерти народну пам'ять неможливо.

Скажу відверто, з подивом сприймаю думку про те, що Росія веде проти України якийсь новий тип війни. Це неправда. Росія так діяла завжди, починаючи від батька Московського царства Івана Грозного, який наче з молоком матері всмоктав жагу Темуджина до підкорення світу і передавав її наступним російським правителям як заповіт. Про це свого часу влучно сказав Карл Маркс, щоправда, цю пророчу науку ідеолога комунізму в Радянському Союзі чомусь не друкували. «Росія стала сильною, бо в майстерності рабства стала віртуозом. Навіть коли вона здобула незалежність від монголів, вона не кинула традиційної ролі раба. Петро I поєднав хитрість монгольського раба з жорстокістю монгольського володаря, що йому Чингісхан заповів підкорити увесь світ. Росія зайшла далеко на шляху до світового панування. Вона стоїть у самому центрі Адріатики. Пізніше кордони Росії простягаються від Данцига до Триєста. А оскільки завоювання йде за завоюванням, анексія за анексією, можна вважати, що підкорення Туреччини буде лише вступом до завоювання Угорщини, Пруссії і Галичини. Зупинення московських завоювницьких планів є вимогою часу».

Той факт, що в Росії споконвіків нічого не змінюється, підтверджують актуальні й нині думки члена французького Конвенту Буасі д'Англя ще 1795 року: «Вже 60 років минуло, як Московщина поневолити Україну, згодом підкорила Грузію, Крим, поділила Польщу. Кажуть, що Московська імперія – це велетень на глиняних ногах, що корупція роз'їдає її, що рабство позбавляє її всякої енергії. Погоджуюся з усім цим. Але чи ця потвора не знищить нас раніше, ніж сама загине? Час минає. Московська орда готується. Невдовзі новий Атілла рушить на Європу, якщо не зупинимо його вчасно».

З цього напрошується висновок: відповіді на дії Росії варто шукати в підручниках історії, щоправда, не тих, які видавалися в часи винищення нації. Також слід запам'ятати, що межу, де зупиниться Росія, прокласти саме нам, народові, котрий, натерпівшись стільки лиха за ці століття, не раз побував розмінною монетою у грі за світове панування.